

Munirnir eru allir rafknúnir. Ennfremur í nafnrétti fyrir-
tækisins.

Fallið var frá virðingu.

Fógeti skýrði þýðingu gerðarinnar.

— — — —.“

Miðvikudaginn 8. maí 1963.

Nr. 129/1962. **Kaupfélag Skagfirðinga**

(Guðmundur Ásmundsson hrl.)

gegn

bæjarstjóranum á Sauðárkróki

f. h. bæjarsjóðs (Guttormur Erlendsson hrl.)

D ó m e n d u r :

hæstaréttardómararnir Árni Tryggvason, Gizur Bergsteinsson,
Jónatan Hallvarðsson og Lárus Jóhannesson og Einar Arnalds
yfirlögreglismari.

Ömerking dóms.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 1. október 1962. Krefst hann þess, að stefnda verði dæmt að greiða honum kr. 360.672.00 með 9% ársvöxtum af kr. 71.689.00 frá 10. febrúar 1960 til 15. október s. á. og af kr. 157.672.00 frá 15. október 1960 til 28. desember s. á. og 7% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá 28. desember 1960 til 3. október 1961 og af kr. 360.672.00 frá 3. október 1961 til greiðsludags. Þá krefst áfrýjandi og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti úr hendi stefnda.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar í Hæstarétti úr hendi áfrýjanda.

Meðal málsástæðna, sem áfrýjandi hafði uppi í héraði til rökstuðnings kröfum sínum á hendur stefnda, voru þær, að eignarútsvar hafði ólöglega verið lagt á áfrýjanda, m. a. vegna þess að slíkt útsvar yrði eigi lagt á samvinnufélag, svo og að þess hefði eigi verið gætt við álagningu tekjuútsvars á áfrýjanda, að einungis mætti miða við tekjur af

viðskiptum utanfélagsmanna, og var í því efni vísað til 1. mgr. 13. gr. laga nr. 43/1960. Héraðsdómari hefur, andstætt ákvæðum 193. gr. laga nr. 85/1936, látið beggja þessara málsástæðna ógetið í dómi sínum og þá ekki heldur tekið afstöðu til þeirra. Verður af þessum sökum að ómerkja hinn áfrýjaða dóm og vísa málinu heim í hérað til löglegrar meðferðar og uppsögu dóms af nýju.

Eftir atvikum er rétt, að málskostnaður í Hæstarétti falli niður.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera ómerkur, og er málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og uppsögu dóms af nýju.

Málskostnaður í Hæstarétti fellur niður.

Dómur bæjarþings Sauðárkróks 11. júlí 1962.

Mál þetta, sem var þingfest 23. október 1961 og tekið til dóms 4. þ. m., er höfðað með stefnu, útgefinni 23/10 1961, af Kaupfélagi Skagfirðinga gegn bæjarsjóði Sauðárkróks til endurgreiðslu samvinnuskatts og hluta af útsvari til Sauðárkróksskaupstaðar, álögðu á árinu 1960 og greiddu af stefnanda að nokkru með fyrirvara. Var útsvarið kært til lækkunar af stefnanda til niðurjöfnunarnefndar, yfirskattanefndar og ríkisskattanefndar. Niðurjöfnunarnefnd lét fara fram endurskoðun á bókhaldi stefnanda, og að henni lokinni var útsvar hans hækkað með aukaniðurjöfnun úr kr. 435.400.00 í kr. 726.200.00. Yfirskattanefnd lækkaði þessa niðurjöfnun niður í kr. 638.600.00 og ríkisskattanefnd lét það útsvar standa óbreytt.

Málið var þingfest af hinum reglulega dómara Sauðárkróksskaupstaðar, en síðan úrskurðaði hann sig úr málinu ex officio, vegna þátttöku sinnar í meðhöndlun þess í yfirskattanefnd. Var þá skipaður setudómari, Guðbrandur Ísberg, fyrrv. sýslumaður, Blönduósi, til þess að fara með málið og dæma það.

Tölulegar athugasemdir hafa engar komið fram í málinu, og báðum aðiljum er ljóst, að matsniðurstöðum yfirskattanefndar, sem staðfestar eru af ríkisskattanefnd, verði ekki haggað, en þar kemur sérstaklega til greina tekju- og eignarskattsútsvar stefn-

anda. Verksvið dómstólsins er því fyrst og fremst það að rannsaka og meta, hvort lagt hafi verið útsvar á gjaldstofna, sem óheimilt var að lögum að leggja útsvar á, eða hærra útsvar álagt en mátti, þar sem álagning er bundin við tiltekinn hundraðshluta, en af stefnanda málsins er því haldið fram, að hvort tveggja þetta hafi verið gert.

Stefnandi gerir þær dómkröfur, að stefndi, bæjarsjóður Sauðárkróks, verði dæmdur til þess að endurgreiða honum kr. 360.672.00, að viðbættum 10% ársvöxtum af kr. 71.689.00 frá 10. febrúar 1960 til 28. desember s. á., og 8% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og 10% ársvöxtum af kr. 85.983.00 frá 15. október 1960 og til 28. desember s. á. og 8% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til greiðsludags og enn fremur 8% ársvöxtum af kr. 203.000.00 frá 3. október 1960 til greiðsludags. Enn fremur er krafist málskostnaðar eftir mati réttarins.

Aðaldómkrafa stefnanda skiptist þannig: Kr. 288.983.00, sem hann telur of hátt álagt útsvar, en af því voru kr. 203.000.00 greiddar með fyrirvara, og samvinnuskattur kr. 71.689.00, álagður í árslok 1959, samkvæmt þágildandi lögum og greiddur fyrirvaralaust af stefnanda 10. febrúar 1960, en færður til útgjalda á ársreikningi stefnanda á árinu 1959. Heimildin til álagningar samvinnuskatts féll úr gildi með setningu laga nr. 43/1960, er öðluðust gildi 9. júní s. á. Í þeim lögum er ekki að finna heimild til þess, að þau yrðu látin gilda aftur fyrir sig, hvað sem um sanngirnistillit mætti segja í því sambandi. Er því eigi unnt að taka endurgreiðslukröfu stefnanda til greina, að því er þenna lið varðar.

Varðandi hækkun hins upprunalega álagða útsvars, aukaniðurfjöfnun niðurfjöfnunarnefndar á stefnanda, hefur hann andmælt því, að sú niðurfjöfnun hafi verið lögleg, sökum þess, að hún hafi ekki verið tilkynnt honum fyrirfram og honum þannig gefinn kostur þess að gefa nauðsynlegar skýringar. Stefndi hefur aftur á móti haldið því fram, að álagning útsvars samkvæmt 1. mgr. 25. gr. laga nr. 66/1945 þurfi alls ekki að tilkynna þann veg, sem stefnandi gerir ráð fyrir. Nokkur vafi gæti leikið á um þetta atriði, en hitt er augljóst, að stefnanda stóð opin leið að tilkynna stefnda þegar í stað þessa skoðun sína og um leið neitun þess að greiða útsvarið og gefa honum þann veg tækifæri og tilefni til þess að láta fara fram lögtak á útsvarinu þá þegar og fá þann veg áfrýjunarhæfan úrskurð í málinu. Þetta gerði hann ekki. Í þess stað áfrýjaði hann úrskurði niðurfjöfn-

unarnefndar til yfirsíkkattaneíndar og síðan til ríkisskattaneíndar, sem virðist lítt eða ekki samrýmanlegt hinum fram bornu mótmælum. Loks liggur það fyrir í málinu, að eftir að stefnandi sendi niðurjöfnunarneínd útsvarskaeru sína, fer fram ítarleg endurskoðun á öllu bókhaldi hans, framkvæmd af löggiltum endurskoðanda, sem að sjálfsögðu spyr um og tekur á móti öllum þeim upplýsingum, er stefnandi óskaði að koma að. Þessi endurskoðun, sem gerð var að tilhlutun stefnda, var ákveðin bending um það, að allir álagningarstofnar útsvarsins yrðu teknir til nýrrar athugunar. Og samkvæmt skýrslu endurskoðandans, sem stefnandi fékk í hendur, gat hann tæpast verið í vafa um, að um einhverja hækkun yrði að ræða, svo sem og varð. Þá hafði stefnandi og ótakmarkað svigrúm til þess að koma að öllum þeim upplýsingum og athugasemdum, er hann óskaði, er um málið var fjallað í yfirsíkkattaneínd og ríkisskattaneínd. Að öllu þessu athuguðu, þykir eigi fært að taka þessi formmótmæli stefnanda til greina.

Þá hefur stefnandi og hreyft þeim formmótmælum, að niðurjöfnunarneínd hafi við aðalniðurjöfnun útsvara 1960 jafnað niður svo hárrí upphæð, sem hún frekast mátti og því sé aukaniðurjöfnunin (þ. e. hækkun útsvarsins) markleysa. Af hendi stefnda er því haldið fram, að þessi skoðun fái ekki staðizt, að því er varðar aukaniðurjöfnun, sem fer fram svo og svo löngu eftir aðalniðurjöfnun. Fallast verður á, að slík ákvæði, ef fyrir hendi væru, gerðu augljóslega alla aukaniðurjöfnun óraunhæfa, og er því eigi unnt að taka þessi mótmæli stefnanda til greina.

Þá telur stefnandi, að hann hefði átt að fá, en ekki fengið 38% afslátt af veltuútsvari hans, svo sem aðrir hafi fengið af tekna- og eignauútsvörum, miðað við útreikning samkvæmt lögleýfðum niðurjöfnunarskala, og í annan stað, að ekki geti komið til greina hærra útsvar af útsvarsskyldri veltu hans en 2%.

Samkvæmt upplýsingum, sem fyrir liggja í málinu, lagði niðurjöfnunarneínd Sauðárkróks 2½% útsvar á veltu á árinu 1959. Samkvæmt 3. mgr. 8. gr. laga nr. 43/1960 má útsvar á veltu nema sama hundradshluta, miðað við tegund gjaldstofns, sem hann var á hverjum stað 1959. Hér er um undantekningarákvæði að ræða, sem virðist aðeins muni gilda fyrir árið 1960, þó að það sé eigi tekið fram berum orðum. Samkvæmt þessu ákvæði gat niðurjöfnunarneínd lagt á 2½% veltuútsvar 1960. En er nefndin hafði reiknað út leyfilega álagningu lögum samkvæmt, varð henni ljóst, að miðað við áætluð útgjöld væri óhætt að

lækka álagninguna um 38%. Í stað þess að framkvæma þá lækku-
un hjá öllum gjaldendum, einnig hjá félögum, og þá miðað við
óbreytt veltuútsvar ársins 1959, ákvað nefndin að lækka veltu-
útsvar félaga niður í 1½%, en sú lækku-
un nam því sem næst
38%. Um leið var svo ákveðið, að á veltuútsvörum félaga skyldi
enginn frádráttur eiga sér stað. Þó að þetta hafi verið óþörf og
næsta óeðlileg umsvif, verður ekki séð, að gengið hafi verið á
rétt félaganna með þessum aðgerðum, svo fremi að heimilt hafi
verið að ákveða veltuútsvar félaga 2½%, en það telur rétturinn
sig verða að fallast á að hafi verið. Endurgreiðslukrafa stefn-
anda, sem að verulegu leyti er byggð á hérumræddri forsendu,
verður því eigi tekin til greina að þessu leyti.

Stefnandi telur, að óheimilt hafi verið að leggja veltuútsvar
á sölu mjólkurbúðar, sem rekin var af honum, og sem gaf tals-
verðan arð. Af hendi stefnda er bent á, að hér sé um smásölu-
verzlun að ræða, sem ekki falli undir 1. mgr. 8. gr. laga nr. 43/1960.
Rétturinn telur eigi unnt að komast hjá að fallast á þá skoðun.
Hlutverk sláturhúsa er að breyta lifandi dýrum í seljanlega
vöru, kjöt, skinn o.s.frv., m.ö.o. að annast fyrsta stig breytingar
hráefnis í seljanlega vöru. Á sama hátt er í mjólkursamlögun-
um úr mjólk framleiðenda unnin gerilsneydd neyzlumjólk, þurr-
mjólk, smjör, skyr o. fl., og öll þessi framleiðsla eða svo til öll
er svo afhent í umboðssölu á sama hátt og framleiðsla slátur-
húsanna. En fari varan í smásölubúð, skapast nýtt viðhorf með
hækkuðu verði (smásöluverði) og um leið veltuútsvarsskyldu.
Endurgreiðslukrafa stefnanda á þessari forsendu verður því ekki
tekin til greina.

Þá telur stefnandi, að ekki hafi verið heimilt að leggja veltu-
útsvar á skipaafgreiðslu, er hann hefur með höndum, en þar var
um verulega veltu að ræða og verulegar tekjur. Byggir hann
þessa skoðun sína meðfram á því, að mest af þessari veltu stafi
af stefnanda sjálfum og því nánast um færsluatriði að ræða.
Á þetta verður ekki fallið. Virðist augljóst, að slíkur rekstur
í höndum einstaklings, sem ekki hefði annan rekstur með hönd-
um, er blandast gæti saman við, væri veltuútsvarsskyldur. Koma
þá til greina allar tekjur fyrirtækisins annars vegar, væntan-
lega samkvæmt fastri gjaldskrá, er gildi jafnt fyrir alla, en hins
vegar útgjöld þess og ágóði af rekstrinum samkvæmt uppgjöri
í árslok. Eðlismunur slíkrar starfsemi í höndum einstaklings
og í höndum félags er enginn sjáanlegur með tilliti til veltu-

útsvars, og verður endurgreiðslukrafa stefnanda á hér umræddri forsendu því eigi tekin til greina.

Pá byggir stefnandi endurgreiðslukröfu sína meðfram á því, að honum hafi verið ranglega gert að greiða veltuútsvar af veltu Olúfélagsins h.f., sem hann hefur söluumboð fyrir á Sauðárkróki, og heldur því jafnvel fram, að félagið muni sjálft greiða slíkt útsvar á öðrum vettvangi af veltu sinni, án þess þó að gerð sé tilraun til að færa rök að því, sem þó hefði átt að vera auðvelt. Í 4. mgr. c-liðs 6. gr. laga nr. 43/1960 er olíuverzlun talin veltuútsvarsskyld og má sú álagning nema allt að 3%. Hér ber því að sama brunni sem áður. Endurgreiðslukröfu stefnanda á hér nefndri forsendu er ekki unnt að taka til greina.

Loks virðist muni vera í endurgreiðslukröfu stefnanda fólgin krafa um 10% afföll af þeim kr. 203.000.00, er hann greiddi með fyrirvara. Yfirskattanefnd og ríkisskattanefnd hafa ekki talið ástæðu til að taka tillit til þessa atriðis. Og þar sem hér er um ólögundið atriði að ræða, telur rétturinn það liggja utan síns verksviðs að taka afstöðu til þess.

Samkvæmt framansögðu telur rétturinn ekki fært að taka hina umstefndu endurgreiðslukröfu til greina að neinu leyti og ber því að sýkna stefnda, bæjarsjóð Sauðárkróks, af öllum kröfum stefnanda í máli þessu, en dæma stefnanda samkvæmt þessum úrslitum til þess að greiða stefnda málskostnað, sem eftir atvikum þykir hæfilega ákveðinn kr. 8.000.00.

Dómsorð:

Stefndi, bæjarsjóður Sauðárkróks, á að vera sýkn af kröfum stefnanda, Kaupfélags Skagfirðinga, í máli þessu.

Stefnandi greiði stefnda kr. 8.000.00 í málskostnað.

Dóminum að fullnægja undir aðför að lögum.